DAV NUPPL Public School
NUPPL Township, Ghatampur, Kanpur Nagar, UP-209206

Assignment: Half Yearly | **Class: VIII**
Subject: Sanskrit | **Session: 2024-25**

अपठित- गद्यांशम्

प्रश्न1 अधोलिखितावबोधनम् ध्यानेन पठित्वा समुचितोत्तराणि लिखन्तु।

"स्वच्छं भारतं प्रायः अधिकांशानां भारतीयानां स्वप्नः अस्ति परं स्वप्नमात्रेण तु स्वच्छता न भविष्यति। वयं सर्वे मिलित्वा अस्यां दिशायां प्रयासं कुर्याम। वयं पश्यामः यत् जनाः मार्गेषु अथवा सार्वजनिकेषु स्थानेषु यत्र कुत्रापि अवकरं क्षिपन्ति, किम् इदम् उचितम् अस्ति ? एतत् न करणीयं यतः सर्वकारः एकाकी एव इदं कार्यं सफलं कर्तुं न शक्नोति । यदि वयम् अपि सहायतां करिष्यामः जागरुकाः च भविष्यामः तदा अयं स्वप्नः अवश्यमेव पूर्णः भविष्यति।

(अ) एकपदेन उत्तरत – (केवलप्रश्नद्वयम्)

(i) जनाः मार्गेषु किं क्षिपन्ति ?

(ii) स्वच्छं भारतं केषां स्वप्नः अस्ति?

(iii) के मिलित्वा प्रयासं कुर्याम् ?

(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत – (केवलप्रश्नद्वयम्)

(i) अयं स्वप्नः कदा पूर्णः भविष्यति ?

(ii) वयं किं पश्यामः?

(iii) कः एकाकी एव इदं कार्यं सफलं कर्तुं न शक्नोति?

(इ) निर्देशानुसाम् उत्तरत -

(i) "कुर्याम" इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम्?

(क) स्वच्छता (ख) वयम् (ग) जनाः

(ii) "एतत् न करणीयम्।"अस्मिन् वाक्ये अव्ययपदं किम्?

(क) न (ख) करणीयम् (ग) एतत्

(iii) "भारतम्" इति पदस्य विशेषणपदं किम्?

(क) स्वप्नः (ख) स्वच्छम् (ग) अस्ति

(iv) "प्रयत्नम् "इति पदस्य पर्यायपदं गद्यांशे किं प्रयुक्तम्?

(क) प्रयासम् (ख) क्षिपन्ति (ग) स्वच्छता

रचनात्मककार्यम्

प्रश्न2संतुलितभोजनं खदितुं (मित्राय) संस्कृते प्रार्थना (50 तः 60 शब्देषु) पत्रं लिखत।

प्रश्न3अधोलिखितकथां रिक्तस्थानानि पूरयित्वा पुनः लिखत -

एकस्मिन् वने श्रृगालः बकः च निवसतः स्म। तयोः ------- आसीत्। एकदा प्रातः श्रृगालः बकम् अवदत्:- "मित्र! श्वः त्वं मया सह ------ कुरु। श्रृगालस्य निमन्त्रणेन बकः प्रसन्नः अभवत्।अग्रिमे दिने सः भोजनाय श्रृगालस्य निवासम् अगच्छत्। कुटिलस्वभावः श्रृगालः ------- बकाय क्षीरोदनम् अयच्छत्। बकम् अवदत् च:- "मित्र! ------ पात्रे आवाम् अधुना सहैव खादावः।भोजनकाले बकस्य चञ्चुः ------- भोजनग्रहणे समर्था न अभवत्। अतः बकः केवलं क्षीरोदनम् अपश्यत्। श्रृगालः तु सर्वं क्षीरोदनम् अभक्षयत्। श्रृगालेन ------- बकः अचिन्तयत्- "यथा अनेन मया सह व्यवहारः कृतः तथा ------- अपि तेन सह व्यवहरिष्यामि "। एवं चिन्तयित्वा सः शृगालम् अवदत्:- "मित्र! त्वम् अपि श्वः सायं मया सह भोजनं -------"।बकस्य निमन्त्रणेन श्रृगालः प्रसन्नः अभवत्। यदा श्रृगालः सायं बकस्य निवासं भोजनाय अगच्छत्, तदा बकः ------ कलशे क्षीरोदनम् अयच्छत्, शृगालं च अवदत् :- "मित्र! आवाम् अस्मिन् पात्रे सहैव भोजनं कुर्वः "। बकः ------- चञ्च्वा क्षीरोदनम् अखादत्। परन्तु शृगालस्य मुखं

कलशे न प्राविशत्। अतः बकः सर्वं क्षीरोदनम् अखादत्। शृगालः च केवलम् ईर्ष्यया अपश्यत्। शृगालः बकं प्रति यादृशं ------- अकरोत् बकः अपि शृगालं प्रति तादृशं व्यवहारं कृत्वा प्रतीकारम् अकरोत्।

मञ्जूषा – [स्थाल्यां, स्थालीतः, अस्मिन्, करिष्यसि, व्यवहारम्, भोजनं, वञ्चितः, सङ्कीर्णमुखे,कलशात्, मित्रता, अहम्]

प्रश्न4चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषातः उचितशब्दं चित्वा पञ्चवाक्यानि रचयति -

मञ्जूषा – [ग्रामस्य, कुटीरः, कुम्भकारः, घटम्, महिला, घटाः रचयति, भूषयति, बालिका, क्रीडति, वृक्षाः,खट्वा, चित्रे]

प्रश्न5मञ्जूषायाम् दत्तानाम् पदानां सहायतया अधोदत्तान् संवादान् पूरयत –

पुत्री – मातः, अभिमन्युः कः आसीत् ?
माता – .... अर्जुनस्य पुत्रः आसीत्।
पुत्री – .... कः आसीत् ?
माता – भीष्मः कौरवानां पाण्डवानां च .... आसीत्।
पुत्री – पितामहः कः भवति ?
माता – जनकस्य .... पितामहः भवति ।
पुत्री – .... किम् श्री आर्यवीरः तव भ्राता?
माता – आम्, मम .... तव मातुलः।
पुत्री – लवकुशौ रामस्य .... आस्ताम् ?
माता – .... रामस्य .... आस्ताम् ।।

मञ्जूषा – [कौ, मातः, पितामहः, भ्राता, जनकः, लवकुशौ, भीष्मः, पुत्रौ, अभिमन्युः।]

प्रथमः पाठः **सुवचनानि**

प्रश्न6अधोलिखितान् श्लोकानाम् अन्वयं लिखित्वा श्लोकान् पुनः लिखत –

श्लोक 1 **सर्वे भवन्तु सुखिनः सर्वे सन्तु निरामया।**
सर्वे भद्राणि पश्यन्तु मा कश्चित् दुःखभाग् भवेत्।।

श्लोक 2 **पापान्निवारयति योजयते हिताय**
गुह्यं निगूहति गुणान् प्रकटीकरोति ।
आपद्गतं च न जहाति ददाति काले
सन्मित्रलक्षणमिदं प्रवदन्ति सन्तः ॥

श्लोक 3 **जाड्यं धियो हरति सिञ्चति वाचि सत्यं**
मानोन्नतिं दिशति पापमपाकरोति ।
चेतः प्रसादयति दिक्षु तनोति कीर्तिं
सत्संगतिः कथय किं न करोति पुंसाम् ।

प्रश्न7अधोलिखितान् श्लोकानाम् भावार्थं लिखित्वा पुनः लिखत –

श्लोक 1 निन्दन्तु नीतिनिपुणाः यदि वा स्तुवन्तु
लक्ष्मीः समाविशतु गच्छतु वा यथेष्टम् ।
अद्यैव वा मरणमस्तु युगान्तरे वा ,
न्याय्यात् पथः प्रविचलन्ति पदं न धीराः ।।

श्लोक 2 अधमा धनमिच्छन्ति धनं मानं च मध्यमाः।
उत्तमा मानमिच्छन्ति मानो हि महतां धनम्।।

द्वितीयः पाठः **वसुधैव कुटुम्बकम्**

प्रश्न8पठितपुस्तकस्य सहायतया रिक्तस्थानानि पूरयित्वा पुनः लिखत –

一.--- इतस्ततः ----- तु एकस्मिन्वृक्षे निर्मितं एकं सुन्दरं गृहम् -------।

二.सुन्दरं गृहम् ------ तौ ------- "किमर्थं न आवासः अपि -------- सुन्दरं गृहे भवेत्?

三.अतः --- आवां अपि एतादृशं सुन्दरं गृहम्------।" इति चिन्तयित्वा ------ आरभताम्।

प्रश्न9एकपदेन उत्तरत -

一.कः गृहं निर्मितवान्?

二.चटका कुत्र निवसति?

三.काकः गृहं केन निर्मितम्?

四.चटका गृहं केन निर्मितम्?

五.का गृहं तृणैः निर्मितवती?

प्रश्न10 पूर्णवाक्येन उत्तरत –

一.काकः चटकायाः गृहे कस्मिन् प्रायः प्रविष्टवान्?

二. ?

三.चटका कुत्र आगच्छत्?

四. : ?

五.चटका ?

प्रश्न11 , , ?

प्रश्न12

तृतीयः पाठः **अहं नदी अस्मि**

प्रश्न13 एकपदेन उत्तरत –

一. ?

二.मम किं सम्पूर्णे विश्वे अस्ति?

三.पर्वतानां उच्चेभ्यः का निर्गच्छति?

四.समुद्राणां काः प्रविशन्ति?

五.' ' ?

प्रश्न14 पूर्णवाक्येन उत्तरत

一.पूर्वदिशि अहं काभिः नामभिः प्रसिद्धा अस्मि?

二.पश्चिमदिशायां अहं काभिः नामभिः प्रसिद्धा अस्मि?

三.संसारे दीर्घतमं रूपं किम् अस्ति?

四.मम जलं कया परिपूर्णम् अस्ति?

(ङ) मम जलं कथम् अशुद्धं भवति?

प्रश्न15 संस्कृतभाषायां कति कारकाणि भवन्ति? उदाहरण- सहितं चार्टनिर्माणं कृत्वा लिखत।

चतुर्थः पाठः **क्षमस्व महर्षे!**

प्रश्न16 –

( ) शिष्यः (ख) आचार्यः (ग) दयया (घ) उक्तवान् ( ) ज्ञानम्

मञ्जूषा [, , विद्यार्थीः, विद्या, अध्यापकः]

प्रश्न17 मञ्जूषातः विपरीतपदं चित्वा लिखत –

( ) ( ) सम्पन्नः ( ) ( ) (ङ)

मञ्जूषा [दासः, , :, ,]

प्रश्न18

一.महर्षिदयानन्दस्य काले काः कुरीतयः व्याप्ताः आसन्?

二.महर्षिः दयानन्दः किमर्थं भारते सर्वत्र अभ्रमत्?

三.महर्षिः शिष्येभ्यः सदैव किं वदति स्म?

四.जितेन्द्रियः महर्षिः किं करोति स्म?

五.लज्जितः यात्री किम् अकथयत्?

प्रश्न19 - (, , , ,) -

[, , , ,]

दिव्या गीर्वाणभारती

प्रश्न20 -

प्रश्न21 निम्नलिखित-शब्दानां रूपाणि स्मृत्वा लिखन्तु।

(राम,लता, , , , , ,)

प्रश्न22 सन्धेः परिभाषा लिखित्वा दीर्घसन्धिः गुण सन्धिः उदाहरणानि लिखत -

प्रश्न23 संस्कृतसंख्या 1-50 पर्यन्तं पठित्वा लिखत –

प्रश्न24 संस्कृते –

मधुराणि वचनानि

प्रश्न25 –

一.

二.

三.

四.

五.

प्रश्न26 –

( ) ( ) ( )

( ) ( ) ( )

( ) ( ) ( )

( )